

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' חינוך מיוחד

ח' אדר, תשע"ז
6 מרץ, 2017

לכבוד

מפקחי החינוך המיוחד במחוזות
מנהלי מתי"אות ובתי ספר לחינוך מיוחד
שלום רב,

הנדון: ועדת ביטון- הטמעת מסקנות הדו"ח בחינוך המיוחד

ועדת ביטון, בראשה עמד המשורר ארז ביטון, מונתה ע"י שר החינוך ח"כ נפתלי בנט לשם העצמת הזהות של יהדות ספרד והמזרח במערכת החינוך.
עבודת הוועדה היתה לבחון בכל שלבי הגיל, את העמקת שילובם של תכנים אודות חייהן של קהילות יהדות המזרח וספרד, מתוך רצון לחשוף את תלמידי ישראל לעושר התרבותי, החברתי וההיסטורי של קהילות אלו.
[הדו"ח שכתבה הוועדה](#) מציג המלצות ליישום הנושא בתוכניות הלימודים ובתרבות הבית ספרית.

החינוך המיוחד, מעצם הווייתו, מזמן עיסוק רב בשונות וברב תרבותיות הן בהיבט הערכי והן בהיבט של מתן מענה מותאם וייחודי לכל תלמיד. כמו כן, במוסדות החינוך המיוחד לומדים תלמידים ממגוון מגזרים בכפיפה אחת, מה שמזמן היכרות עם מגוון רחב של תרבויות.

על מנת להעצים את העשייה בתחום זה ובכדי לסייע לבתי הספר להטמיע את מסקנות הוועדה, נכתב מסמך מותאם המפרט הצעות ודוגמאות ליישום הלכה למעשה (להלן).
הצוותים החינוכיים מוזמנים לעשות שימוש בדו"ח הוועדה ובמסמך המותאם גם יחד.
לפרטים נוספים: גב' נועה וימן, מדריכה ארצית שילוב ערכים בלמידה, אגף א' חינוך-

מיוחד, noavaiman@gmail.com

בברכה,

יעל בכר
מדריכה ארצית פיתוח פדגוגי

רונית שרביט
מנהלת גף פיתוח פדגוגי

אגף א' חינוך מיוחד

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' חינוך מיוחד

העתקים:

גב' רחל אברמזון, מנהלת אגף א' חינוך מיוחד
מפקחות ארציות, אגף א' חינוך מיוחד
מדריכים ארציים, אגף א' חינוך מיוחד

להלן מתווה ליישום המלצות ועדת ביטון בחינוך המיוחד – רקע וכלים

יישום דו"ח ועדת ביטון להעצמת מורשת יהדות ספרד והמזרח בחינוך המיוחד

מבוא

בסוף חודש יוני 2016 הגיש המשורר ארז ביטון לשר החינוך, מר נפתלי בנט, את דו"ח ועדת ביטון להעצמת הזהות של יהדות ספרד והמזרח. עבודת הוועדה היתה לבחון בכל שלבי הגיל, את העמקת שילובם של תכנים אודות חייהן של קהילות יהדות המזרח וספרד, מתוך רצון לחשוף את תלמידי ישראל לעושר התרבותי, החברתי וההיסטורי של קהילות אלו.

חברי הוועדה גיבשו 12 המלצות וביניהן ההמלצות הבאות:

- עדכון תכניות הלימודים בתחומי הגות וספרות, היסטוריה, מולדת, אזרחות ועוד.
- עריכת שבוע לימודים מרוכז על יהדות המזרח סמוך ל-30 בנובמבר (יום לציון יציאת היהודים מארצות ערב ומארצות האסלאם)
- הנצחת דמויות משמעותיות מתרבות יהודי ספרד והמזרח במוסדות שונים כגון שמות בתי ספר, שמות רחובות וכדומה.
- סיורים במוזיאונים ובאתרים וכן צפייה בסדרות וסרטים אודות מורשת יהדות ספרד והמזרח
- ארגון טיולים של בני נוער בארצות הבלקן, ספרד ומרוקו במסגרת סיורי שורשים והכרת המורשת היהודית בארצות אלה.

בחינוך המיוחד, מעצם הווייתו, יש עיסוק רב בשונות הן בהיבט הערכי והן בהיבט של מתן מענה מותאם וייחודי לכל תלמיד באשר הוא בהתאם לצרכיו. כמו כן, במוסדות חינוך מיוחד לומדים תלמידים ממגוון מגזרים בכפיפה אחת, מה שמזמן היכרות עם מגוון רחב של תרבויות.

מתוך כך גובשו המלצות ליישום הדו"ח בחינוך המיוחד שעיקרן:

- התבססות על תכניות הלימודים של החינוך הרגיל שיעודכנו עפ"י המלצות הוועדה.
- לימוד מורשת עדות המזרח כחלק מהתייחסות לשונות בכלל וכן כחלק מהכרות עם מגוון המגזרים והעדות המרכיבות את מוסדות החינוך המיוחד.
- כחלק מטיפול מיומנויות של ייצוג עצמי (סינור עצמי).
- התייחסות לעדות התלמידים ומורשתן כחלק מחיזוק תחושת השייכות, הזהות העצמית והקשר לשורשים, לתרבות ולמורשת המשפחתית.
- התייחסות לנושא בשגרה, בימים מרוכזים ובאירועי שיא.

להלן כלי המפרט הצעות אופרטיביות ליישום מסקנות הוועדה ולשילובן בתוך תכניות ההוראה בחינוך המיוחד.

הכלי בנוי ב- 3 רבדים: חברתי- ערכי, לימודי והכנה לחיים. תחומים אלה אינם מנותקים האחד מהשני ויש הלימה ויחסי גומלין ביניהם. הכלי מציג מגוון הזדמנויות ליישום מסקנות הוועדה וכל מוסד חינוכי רשאי לעשות את ההתאמות המתבקשות בהתאם לגיל התלמידים, אופי הלקות, רמת התפקוד וכדומה ולהוסיף פעולות בהתאם לצורך.

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המינהל הפדגוגי
 אגף א' חינוך מיוחד

התחום החברתי-ערכי

מסגרות פעולה	שכבת גיל	פעולות בית ספריות מומלצות ליישום ההמלצה	ההמלצות בדו"ח הוועדה
<p>קיום הפעילויות בשגרה במסגרת שעת חינוך, שיעורי הכנה לחיים, שיעורי אמנויות ובימים ייעודיים.</p>	גן-י"ב	<p>✓ השתתפות תלמידי חנ"מ באירועים ובפעילויות בית ספריות ויישוביות הקשורות לנושא לצד בני גילם בחינוך הרגיל.</p> <p>✓ הכרת מגוון המסורות העדתיות בכיתה - הכנת אלבום/סרטון/מצגת/ת.ז. אישית/עבודת שורשים והצגתם במסגרת כיתתית ובית ספרית.</p> <p>✓ קיום מפגשי הורים ותלמידים סביב מאכלים, מנהגים ומוסיקה של עדות התלמידים.</p> <p>✓ הזמנת בני משפחה של תלמידי הכיתה (הורה, סבא/סבתא) להצגת סיפורם האישי בפני הכיתה בדגש על מסורות עדתיות, סיפורי עלייה לארץ וחיים בארץ.</p> <p>✓ קיום מפגש תרבות ואמנות – שירה, נגינה, מחול ע"י התלמידים בדגש על עדות ומגזרים שונים.</p>	<p>התייחסות לשונות כערך והכרות עם מגוון תרבויות</p> <p>התייחסות לשונות ולרב תרבותיות בראייה כוללת, בהיבט עדתי, דתי ומגזרי</p>
<p>כנ"ל וכן בשיעורי של"ח.</p>	י"ב	<p>✓ שבוע פעילות/ יום שיא בנושא "עם אחד- זה כל הסיפור"- (בהתאם להצעות לעיל) בשבוע /יום זה ניתן להציג תוצרים, לקיים מפגשים, לצאת לסיוור, לקיים פעילות של תרומה לקהילה סביב נושא זה.</p> <p>✓ קיום "מסע ישראלי" (בהתאם לרמת תפקוד וליכולת) לבירור וגיבוש זהות אישית, יהודית ישראלית ולמפגש עם מגוון אוכלוסיות שתרמו להקמת הארץ ולפיתוח המדינה.</p>	

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המינהל הפדגוגי
 אגף א' חינוך מיוחד

התחום הלימודי

מסגרות פעולה	שכבת גיל	פעולות בית ספריות מומלצות ליישום ההמלצה	ההמלצות בדו"ח הוועדה
<p>הוראה בתחומי הדעת השונים, כגון: מורשת, היסטוריה, אזרחות, שפה ואמנויות.</p> <p>תכנון למידה חוץ כיתתית.</p> <p>שילוב סיורים רלוונטיים בתכנית הטיולים השנתית.</p> <p>שילוב התכנים בשיעורי של"ח.</p>	גן-י"ב	<p>✓ הכרת דמויות מובילות במורשת עדות המזרח (לצד עדות אחרות) כנושא בית ספרי/כיתתי – הקמת פינת מידע, הכנת עבודת חקר, סיור רלוונטי וכיוב'.</p> <p>✓ שילוב נושאים ודמויות ממורשת עדות המזרח כחלק מעיסוק בטקסטים מסוגות שונות.</p> <p>✓ לימוד יצירות מוסיקליות, יצירות מחול ושירים המבטאים את מורשת עדות המזרח כחלק ממגוון עדות.</p> <p>✓ צפייה מונחית בסדרה "עמוד האש המזרחי" (לכשתופץ) בהתאם לרמת התפקוד של התלמידים, איתור היבטים רלוונטיים לתלמידים וחיבור לעולמם.</p> <p>✓ ביקור במוזיאונים קיימים (כדוגמת מרכז מורשת יהדות בבל) ובמוזיאונים שיוקמו למורשת העדות השונות ולמורשת יהדות ספרד בחיבור לעדות המוצא של תלמידי הכיתה ו/או לתוכנית הלימודים ולחומר הנלמד.</p>	<p>התבססות על ת"ל של החינוך הרגיל</p> <p>הוראת הנושא תוך התבססות על עדכונים בתכניות הלימודים לחינוך הרגיל עפ"י המלצות הוועדה, תוך ביצוע התאמות שינויים וחלופות בהתאם למאפייני התלמידים</p>

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המינהל הפדגוגי
 אגף א' חינוך מיוחד

תחום ההכנה לחיים

מסגרות פעולה	שכבת גיל	פעולות בית ספריות מומלצות ליישום ההמלצה	ההמלצות בדו"ח הוועדה
<p>הוראה כחלק משיעורי הכנה לחיים, שיעורי חינוך בשגרה ובימי שיא</p>	גן-י"ב	<p>✓ ייצוג עצמי – לימוד הפרטים האישיים והמורשת של כל תלמיד, הצגתם בע"פ, בכתב או באמצעות תקשורת חליפית, הכנת אלבום/סרטון/מצגת/ ת.ז. אישית.</p> <p>✓ התנסות במגוון מצבים בהם התלמיד נדרש להציג את עצמו ולספר על משפחתו ומורשתו.</p> <p>✓ הכרת הסביבה באמצעות לימוד אודות דמויות מובילות במורשת עדות המזרח, הקשורות לשם בית הספר / שם רחוב בסביבת בית הספר / שם היישוב.</p> <p>✓ התנסות במנהגים והכנת מאכלים של העדות השונות כחלק מפיתוח מיומנויות של תפקוד עצמאי.</p> <p>✓ קיום אירוע להצגת התוצרים ולהתנסות במנהגים בשיתוף הורים ו/או תלמידים משכבות גיל מקבילות בחינוך הרגיל.</p>	<p>ייצוג עצמי והשתלבות בקהילה</p> <p>התייחסות לעדות התלמידים ולמורשתן כחלק מטיפוח מיומנויות של ייצוג (סינגור עצמי) והשתלבות בחברה ובקהילה.</p>
	ז'-י"ב	<p>✓ תרומה לקהילה- קיום פעילות התנדבותית בקהילה, הצגה של התכנים והתוצרים שהוכנו ע"י התלמידים בנושא תרבות ומורשת בפני הקהל במקום ההתנדבות (בהתאם לרמת תפקוד וליכולת).</p> <p>✓ חשיפה למשאבי הקהילה (תנועת נוער, מועצת נוער, מתנ"ס וכדומה) והתנסות בהם כהזדמנויות למפגש ולהיכרות עם כלל העדות בישראל.</p>	